

Αγροτεχνικές δραστηριότητες στον οπωρώνα τον Νοέμβριο

Автор(и): ас. Кирил Кръстев, Институт по декоративни и лечебни растения – София

Дата: 09.11.2025 *Брой:* 11/2025

Οι αγρομετεωρολογικές συνθήκες τον Νοέμβριο θα καθοριστούν από θερμοκρασίες κοντά και πάνω από τα κλιματικά πρότυπα και από υετό γύρω και κάτω από τον μηνιαίο κανόνα. Προβλέπονται μέσες ημερήσιες θερμοκρασίες πάνω από το κανονικό για τις περισσότερες ημέρες του Νοεμβρίου.

Στις αρχές Νοεμβρίου, το Αρκτικό ψύχος θα παραμείνει μακριά από την Ευρώπη, χάρη σε μια ισχυρά συγκεντρωμένη πολική δίνη πάνω από τον Βόρειο Πόλο. Στη Βουλγαρία, αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα ηπιότερο από το συνηθισμένο καιρό – ημερήσιες θερμοκρασίες μεταξύ 14 και 18°C, και στις νότιες περιοχές ακόμη και έως 20°C. Συνολικά, δεν προβλέπονται σοβαρές βροχοπτώσεις μέχρι το τέλος του πρώτου δεκαημέρου. Είναι πιθανές βραχύβιες ατμοσφαιρικές διαταραχές, αλλά μικρής διάρκειας. Αυξάνεται η πιθανότητα θερμοκρασιακών

αναστροφών, με ελάχιστες θερμοκρασίες σε πολλές περιοχές να είναι γύρω και κάτω από το μηδέν, με συνθήκες για παγετό.

Γύρω στα μέσα του μήνα, ψυχρότερος αέρας από τα βορειοανατολικά θα φτάσει στα Βαλκάνια. Στη Βουλγαρία, αυτό θα γίνει αισθητό με πτώση των θερμοκρασιών, οι οποίες θα προσεγγίσουν τα εποχιακά πρότυπα – ημερήσιες θερμοκρασίες μεταξύ 8 και 13°C, και ελάχιστες μεταξύ 1 και 6°C. Πρωινές ομίχλες και αναστροφές θα γίνουν συχνότερες στις πεδινές περιοχές. Προς τα τέλη Νοεμβρίου, αναμένονται βροχές και χιόνια, ειδικά στα βουνά. Προς το τέλος του μήνα, αναμένεται να κατέβουν ψυχρές αέριες μάζες από τα βορειοανατολικά προς τα Βαλκάνια μετά τις 25 Νοεμβρίου. Στη συνέχεια αναμένεται αισθητή ψύχρανση, ειδικά στη Βόρεια και Δυτική Βουλγαρία. Χιόνι είναι πιθανό στα βουνά και τους πρόποδες, και βροχή και υγρό χιόνι στις πεδινές περιοχές. Με καθαρό καιρό, τα πρωινά θα είναι κρύα, με συχνούς παγετούς και αρνητικές θερμοκρασίες.

Κατά τη διάρκεια του μήνα, πιο κατάλληλες συνθήκες για τη φύτευση οπωροφόρων δέντρων και τη διενέργεια φυτοϋγειονομικών εργασιών στις οπωροκαλλιέργειες θα δημιουργηθούν κατά το δεύτερο δεκαήμερο.

Σε φυτώρια οπωροφόρων δέντρων

Τα μητρικά φυτά εκχώνονται στα παρτέρια αναμόχλευσης. Όλες – ριζωμένες και μη ριζωμένες παραφυάδες – κόβονται με ψαλίδι ή κοφτερό μαχαίρι, όσο το δυνατόν πιο χαμηλά. Εάν οι μητρικοί θάμνοι είναι αδύναμοι, αφήνονται 1-2 παραφυάδες για να τους ενισχύσουν. Μετά την κοπή των παραφυάδων, τα μητρικά φυτά καλύπτονται με χώμα για να τα προστατέψουν από τους χειμερινούς παγετούς.

Τα υποκείμενα αφαιρούνται από τα σπορεία αφού ολοκληρωθεί η βλαστική περίοδος των φυτών.

Εάν τα φύλλα δεν έχουν πέσει, αφαιρούνται με το χέρι ή με ψεκασμό με αποφυλλωτικά – 0,1-0,2% χλωριούχο ασβέστιο, 0,4% χλωριούχο μαγγάνιο και άλλα. Τα υποκείμενα ταξινομούνται σύμφωνα με το BDS, διαχωρίζοντας τα αδύναμα, τα υποανάπτυκτα και τα υπερμεγέθη.

Στο φυτώριο του πρώτου έτους, φυτεύονται υποκείμενα. Το έδαφος πρέπει να είναι καλά προετοιμασμένο εκ των προτέρων. Οι αποστάσεις φύτευσης εξαρτώνται από το είδος των οπωροφόρων, συνήθως 80 x 20 cm, και για τις καρυδιές – 100 x 30 cm. Τα υποκείμενα από σπόρους φυτεύονται 1-2 cm βαθύτερα από το λαιμό της ρίζας, και τα φυτικά – σε βάθος 20 cm, ανεξάρτητα από το μήκος του καλυμμένου με ρίζες μέρους. Μετά τη φύτευση, τα υποκείμενα ποτίζονται και σωριάζονται σε ύψος 10 cm για να διατηρήσουν την υγρασία και να εξασφαλίσουν πιο επιτυχημένη βλάστηση.

Τα υπόλοιπα υποκείμενα, που δεν φυτεύτηκαν στο φυτώριο, αποθηκεύονται μέχρι την άνοιξη σε ένα προστατευμένο, απάνεμο μέρος, μακριά από αγροτικά κτίσματα. Οι ρίζες θάβονται με χαλαρό, υγρό χώμα και ποτίζονται σχολαστικά.

Φυτεύονται νέα παρτέρια αναμόχλευσης. Προτιμάται ελαφρύ, υγροδιατηρητικό, βαθιά καλλιεργημένο έδαφος, λιπασμένο με 4-6 τόνους κοπριάς, 100-150 kg υπερφωσφορικού και 50-60 kg θειικού καλίου ανά στρέμμα. Τα φυτά φυτεύονται σε απόσταση 1,8 – 2 m μεταξύ των σειρών και 35-60 cm εντός των σειρών, και σε βάθος 25-30 cm. Μετά τη φύτευση, το υπέργειο μέρος κόβεται σε περίπου 20 cm πάνω από την επιφάνεια του εδάφους.

Σπόροι κερασιάς για σπορά

Σπέρνονται σπόροι στα σπορεία. Το έδαφος προ-λιπαίνεται με 4-5 τόνους κοπριάς ανά στρέμμα και φέρεται σε κατάσταση κήπου – οργώνεται σε 30-35 cm και ισοπεδώνεται. Οι σπόροι μήλου και αχλαδιού δεν προ-στρωματοποιούνται, ενώ οι σπόροι μικρών πυρηνοκάρπων στρωματοποιούνται σε υγρή άμμο για δύο μήνες για να προκληθούν οι διαδικασίες μετασυλλεκτικής ωρίμανσης.

Τα σπυροφόρα δέντρα εκχώνονται, ταξινομούνται και αποθηκεύονται. Η εκχώρηση γίνεται με τρακτερο-άρτρο, υδραυλικό προσαρτημένο εξοπλισμό ή ειδικό σφιγκτήρα. Η ταξινόμηση γίνεται σύμφωνα με τις απαιτήσεις του BDS, δένοντάς τα σε δέματα – 25 τεμάχια το καθένα, με ετικέτα που αναγράφει το όνομα της ποικιλίας και τον

τύπο υποκείμενου. Τα δέντρα αποθηκεύονται σε ένα επίπεδο, καλά στραγγιζόμενο, απάνεμο μέρος, μακριά από αγροτικά κτίσματα και αχυρώνες, και ποτίζονται έτσι ώστε το χώμα να κολλάει καλά στις ρίζες.

Συλλέγονται μοσχεύματα για εμβολιασμό την άνοιξη. Συνήθως, τα μοσχεύματα λαμβάνονται από το νότιο τμήμα των κορών των δέντρων. Δένονται σε δέματα των 25 και αποθηκεύονται σε υγρή άμμο σε σκιερό μέρος σε δροσερά κελάρια ή ψυκτικούς θαλάμους.

Φροντίζονται οι στρωματοποιημένοι σπόροι. Προς το τέλος του μήνα, αρχίζουν οι προετοιμασίες για τον εμβολιασμό πάγκου.

Σε οπωρώνες

Σε νέους οπωρώνες, καταγράφεται ο αριθμός των αποτυχημένων δέντρων και προετοιμάζεται ένα σχέδιο για την κάλυψη των κενών θέσεων ανά είδος και ποικιλία. Επισκευάζονται οι συρμάτινες κατασκευές και κατασκευάζονται νέες, ενώ συνεχίζεται η μεταφορά και η διασπορά της κοπριάς. Σε περίπτωση ξηρασίας, πραγματοποιείται άρδευση συγκράτησης νερού με 60-80 m³ νερού ανά στρέμμα.

Χειμερινό κλάδεμα μηλεώνων

Αρχίζει το χειμερινό κλάδεμα παραγωγής για τα μηλοειδή είδη.

Φυτεύονται οπωροφόρα δέντρα σε νέους οπρωρώνες. Κατά τη δημιουργία πυκνών φυτειών, συνιστάται η φύτευση σε αυλάκια αντί σε λάκκους φύτευσης.

Σε φυτείες φράουλας

Συνεχίζεται η αφαίρεση, προετοιμασία και αποθήκευση δενδρυλλίων φράουλας σε ψυγεία για εαρινή-καλοκαιρινή φύτευση.

Σε περίπτωση ξηρασίας, οι φυτείες που εγκαταστάθηκαν τον Σεπτέμβριο ή τον Οκτώβριο ποτίζονται, και εάν υπάρχουν ζιζάνια, η περιοχή καθαρίζεται. Στο τέλος του μήνα, πραγματοποιείται άρδευση συγκράτησης νερού για παλιές φυτείες.

Φυτεύονται φυτά σε θερμαινόμενα θερμοκήπια για πρώιμη παραγωγή φράουλας.

Σε φυτείες σμέουρων

Το φυτευτικό υλικό εκχώνεται, ταξινομείται και αποθηκεύεται. Από τη φυτεία παραγωγής, οι παραφυάδες αφαιρούνται χειροκίνητα με ίσιο φτυάρι. Από τις μητρικές φυτείες δεύτερου έτους, όλες οι παραφυάδες κατάλληλες για φυτευτικό υλικό – εκτός από εκείνες για έγκριση – αφαιρούνται χειροκίνητα. Στο τρίτο έτος από τις μητρικές φυτείες, οι παραφυάδες αφαιρούνται με άροτρο ή σφιγκτήρα. Οι παραφυάδες που προορίζονται για

εαρινή φύτευση αποθηκεύονται σε αυλάκια, καλυμμένες με ένα στρώμα χώματος 15-20 cm πάνω από το λαιμό της ρίζας. Το χώμα συμπιέζεται και ποτίζεται σχολαστικά.

Εγκαθίστανται νέες φυτείες σμέουρων.

Σε φυτείες φραγκοστάφυλου

Συλλέγονται ώριμα μοσχεύματα. Χρησιμοποιούνται μονοετείς βλαστοί από νεαρές φυτείες παραγωγής ή μητρικές φυτείες. Οι βλαστοί κόβονται σε μοσχεύματα. Κάθε μόσχευμα πρέπει να έχει μήκος 20 έως 25 cm και πάχος άνω των 5-6 mm. Στη βάση, το μόσχευμα κόβεται 2-3 mm κάτω από έναν οφθαλμό, και στην κορυφή – έως 1 cm πάνω από έναν οφθαλμό.

φραγκοστάφυλο

Τα μοσχεύματα ριζώνονται. Στη σειρά, τα μοσχεύματα τοποθετούνται σε απόσταση 15-20 cm, κεκλιμένα, κοντά σε γωνία 45°, στο χώμα. Όταν τα εδάφη είναι ελαφριά, φυτεύονται με ένα ραβδί φύτευσης, και σε βαριά εδάφη, φυτεύονται με ένα εργαλείο φύτευσης. Ο ανώτερος οφθαλμός αφήνεται κάτω από την επιφάνεια του εδάφους. Μετά τη φύτευση, το χώμα γύρω από τα μοσχεύματα συμπιέζεται.

Το φυτευτικό υλικό εκχώνεται, ταξινομείται και αποθηκεύεται. Τα ριζωμένα φυτά αφαιρούνται χειροκίνητα ή μηχανικά στην αρχή του μήνα, αλλά όχι σε θερμοκρασίες χαμηλότερες από 0 °C. Τα φυτά που προορίζονται για εαρινή φύτευση αποθηκεύονται σε αυλάκια ή τάφρους, βάθους 45-50 cm. Οι ρίζες τους καλύπτονται, το χώμα συμπιέζεται και ποτίζεται σχολαστικά. Λαμβάνονται μέτρα προστασίας από ποντίκια.

Εγκαθίστανται νέες φυτείες φραγκοστάφυλου και οι θάμνοι κλαδεύονται για καρποφορία.

Σε φυτείες με άλλες καλλιέργειες

Συλλέγονται μοσχεύματα συκιάς για ριζοβολία. Χρησιμοποιούνται μονοετείς βλαστοί πάχους 1-1,8 cm, με κοντά μεσογονάτια, για ριζοβολία. Σχηματίζονται μοσχεύματα μήκους 25-26 cm. Η κάτω τομή γίνεται ακριβώς κάτω από τον κόμβο, και η επάνω – 1 cm πάνω από έναν καλά αναπτυγμένο πλευρικό οφθαλμό. Τα μοσχεύματα δένονται σε δέματα των 50, επισημαίνονται και θάβονται σε άμμο σε δροσερούς χώρους ή σε εξωτερικούς χώρους, σε ρηχές τάφρους – βάθους έως 25 cm.

Συλλέγονται μοσχεύματα ροδιάς για ριζοβολία. Πρέπει να προέρχονται από μονοετείς ή διετείς βλαστούς. Το μήκος των μοσχευμάτων είναι 20-25 cm, και το πάχος στη βάση – από 0,5 έως 1,2 cm. Μετά την κοπή, οι

βλαστοί καθαρίζονται από αγκάθια και πλευρικούς βλαστούς, και σχηματίζονται μοσχεύματα μήκους 20-25 cm. Δένονται σε δέματα και επισημαίνονται. Αποθηκεύονται σε δροσερό μέρος σε υγρή άμμο ή σε υπαίθριες τάφρους. Λαμβάνονται μέτρα για την αποφυγή ξήρανσης.

Συλλέγονται μοσχεύματα ιπποφαούς για ριζοβολία. Με τον ίδιο τρόπο όπως και για τη ροδιά.

Συλλέγονται σπόροι δάφνης. Οι σπόροι καθαρίζονται από το περικάρπιο. Αποθηκεύονται σε ελαφρώς υγρή άμμο σε δροσερά κελάρια ή σε εξωτερικούς χώρους. Σε θερμότερες περιοχές, οι σπόροι σπέρνονται σε εξωτερικούς χώρους αμέσως μετά τον καθαρισμό. Σπέρνονται στο σπορείο σε βάθος 4-5 cm, σε απόσταση 20 cm – μεταξύ των σειρών και 5 cm – εντός της σειράς. Οι σπόροι καλύπτονται με άμμο ή άλλα υλικά επικάλυψης.

Συλλέγονται σπόροι λωτού Καυκάσου, καθαρίζονται, στεγνώνουν σε σκιερό μέρος και αποθηκεύονται σε δροσερούς χώρους, αναμειγμένοι με υγρή άμμο ή ζεόλιθο.

Συνεχίζεται η συλλογή σπόρων τσικουδιάς (kukuch), οι οποίοι θα χρησιμοποιηθούν για την παραγωγή υποκειμένων φυσικιάς.

Εάν υπάρχει διαθέσιμο ζεστό δωμάτιο, σπόροι λεμονιού και τριφύλλου (*Poncirus trifoliata*) σπέρνονται σε κουτιά, τελάρα κ.λπ. Το μείγμα χώματος αποτελείται από ένα μέρος χώμα, δύο μέρη άμμο και ένα μέρος καλά σάπια κοπριά. Υγραίνεται τακτικά.

Φυτεύονται ροδιά, συκιά, λωτός, δάφνη και ιπποφαές, αφού πρώτα οριοθετηθούν οι περιοχές. Φυτεύονται στις ακόλουθες αποστάσεις – συκιά – 5x5 m, ροδιά – 4x4 m, λωτός – 5x5 m, δάφνη – 3x0,8 m, ιπποφαές – 4x2,5 m.

Εκχώνονται σε εξωτερικούς χώρους ριζωμένα μοσχεύματα ροδιάς, συκιάς, ιπποφαούς και μονοετή εμβολιασμένα δέντρα λωτού.

Συλλέγονται οι καρποί του λωτού, ολοκληρώνεται η συγκομιδή της ροδιάς και αρχίζει το κλάδεμα καρποφορίας του λωτού και της συκιάς.

Αρχίζει η συλλογή των αποξηραμένων φύλλων δάφνης από κλαδεμένους βλαστούς.

Πραγματοποιείται το χειμερινό κλάδεμα της ακτινιδιάς (ακτινίδιο). Αφαιρούνται οι βλαστοί που προκαλούν συνωστισμό, αντικαθίστανται οι εξαντλημένοι κλάδοι και αφαιρείται το παλιό καρποφόρο ξύλο. Ολοκληρώνεται η συγκομιδή και αποθήκευση των καρπών ακτινιδιάς. Τα ριζωμένα μοσχεύματα ακτινιδιάς τοποθετούνται για περαιτέρω καλλιέργεια.